

Ljerka Debuš

DUBRAVKO SKILJAN: GOVOR REALNOSTI I REALNOST JEZIKA (izdanje Školska knjiga, Zagreb, 1978)

Ova, druga po redu, knjiga Dubravka Škiljana, zapravo je skup o nekoliko (točnije: 14) već objavljenih članaka nastalih između 1973. i 1976. godine. Kad u bibliografskoj napomeni vidimo da je tih četrnaest članaka objavljeno u čak osam različitih časopisa i zbornika, možemo biti sretni što ovako vrijedan tekst imamo prikupljen na jednom mjestu, jer bi se u protivnom lako moglo dogoditi da nam pojedini njegovi dijelovi promaknu. Uopće, čini mi se da bi u nas dobro došlo više knjiga ovakva tipa.

Clanci su u knjizi podijeljeni u četiri skupine, prema tematici. U prvoj skupini članaka razmatraju se odnosi jezika i govora kao dvaju aspekata jezične djelatnosti, njihovo prožimanje, međusobni utjecaji i promjene, njihova stvarna nedjeljivost i nužnost njihove diobe u lingvističkoj teoriji, zatim odnosi univerzuma i komunicirane stvarnosti, s jedne, i jezika i govora, s druge strane. Tu se zatim govori o lingvistici jezika i lingvistici govora, o semantici jezika i semantici govora, o metajeziku i o raznolikosti jezičnih upotreba. Tri članka skupljena pod naslovom »Tokovi suvremene lingvistike« imaju karakter prikaza. Treći dio posvećen semiologiji i semantici, s konkretnim uputama o tome kako bi se mogao napraviti semantički opis nekog jezičnog sistema, a četvrti dio govori o relacijama lingvistike i nekih aspekata društvenog života.

Ono što je zajedničko svim člancima jest polazna točka autorova: primjena dijalektičke metodologije u lingvističkoj teoriji te dijalektička i materijalistička interpretacija osnovnih lingvističkih postavki. Takav pristup jezičnom fenomenu ili, bolje rečeno, jezičnoj djelatnosti (jer Škiljan dosta prostora posvećuje i lingvistici govora, a ne samo lingvistici jezika) gotovo je ostao nezastupljen u dosadašnjoj lingvistici, i u svjetskoj i u našoj. Tek se u najnovije vrijeme počelo u nas više govoriti i pisati o odnosu marksizma i lingvistike. Koliko će taj pristup biti plodonosan, pokazat će vrijeme. U ovom trenutku nemoguće je donositi o tome bilo kakav sud. Današnja lingvistika u punom je jeku prevladavanja strukturalizma: kritiziramo, vrednujemo i ocjenjujemo njegovu teoriju i primjenu te teorije, analiziramo i komadamo do u najsitnije djeliće da bismo vidjeli što nam ostaje da na tome gradimo dalje (neki lingvisti čak smatraju da nam ostaje vrlo malo korisno upotrebljivog), i svi se slažemo u tome da strukturalizam u lingvistici treba prevladati, ali se ni izdaleka ne slažemo u tome kako to treba učiniti. Ova knjiga daje jednu mogućnost za to, mogućnost kojoj treba posvetiti svu potrebnu pažnju.

Knjiga se u cjelini doimlje čitaoca ozbiljnošću pristupa problematici (a to je preispitivanje nekih temeljnih teorijskih postavki klasičnog strukturali-

zma), domišljenošću сваке поставке, а можда највише тиме што се за сваки постављен и добро размотрен проблем даје сваки пут и конкретан приједлог рјешења. Могли бисмо, зато, ово djело назвати конструктивно-креативном критиком структурализма. Шкиљан детаљно познаје проблематику о којој пише и увјек образлаже с чим се слаже и зашто, а с чим се не слаже и зашто. Нешто бисмо слично вјеројатно могли рећи за већи број оних који данас пишу о лингвистици. Али за неупоређиво мањи број таквих бисмо могли рећи да износе властите, конкретне, нове приједлоге и рјешења, који отварају нове видике. Разлог је томе donekle и чињеница што се у нас у cjелини прилично мало пише о основним теоријским лингвистичким питањима. Ту је можда и највећа вредност »Говора реалности и реалности језика«: што преиспитује и на нов начин приступа односима језика и говора, језика и универзума, језичном садржају, комуникацији и разумијевању итд., и што нас потиче да и сами изнова све те, а и друге, теоријске поставке промислимо те да увидимо да се много чему од онога што смо прихватили као аксиоме може приступити и drukčije, или djelomično drukčije.

Душанка Мирић

М. В. ПАНОВ: СОВРЕМЕННИЙ РУССКИЙ ЯЗЫК. ФОНЕТИКА

(Москва, »Высшая школа«, 1979, 256. стр.)

Недавно се и код нас појавио универзитетски уџбеник фонетике руског језика из пера М. В. Панова, професора Московског државног универзитета. Уџбеник припада едицији под насловом *Современный русский язык*, издавачке куће »Высшая школа«. Под истим насловом изишла је и серија уџбеника издавачке куће »Просвещение« (између осталих и уџбеник фонетике М. И. Матусевич).

Књига има тринаест поглавља, након којих слиједи одговори на задатке постављене у тексту, предметни и именски регистар. Свако поглавље је пропраћено одговарајућом општом библиографијом, док се библиографски подаци везани за поједине проблеме разматране у тексту дају у напоменама.

Материјал је презентираан са тачке гледишта московске фонолошке школе. Аутор долази до појма фонеме, дефинисане као скуп позиционих варијанти (5. поглавље), тек након дефинисања и класификације сегментних и суперсегментних јединица фонетског нивоа. Фонеме и функционалним особинама гласова враћа се у 9. поглављу, дискутујући о фонолошкој теорији прашке и московске школе.

Четврто поглавље посвећено је суперсегментним јединицама, слогу, такту, интонационим фразама, акценту. При дефинисању природе слога не одређује се ни за једну теорију, већ дискутује о могућностима које пружају и акустичка и артикулациона теорија слога. Говорећи о интонационој фрази као суперсегментној јединици, прихвата дистинктивну функцију кретања тона на интонационом центру и поставке Ј. А. Бризгунове о